herpy

GEKONY

Central American banded gecko

Coleonyx mitratus

Coleonyx mitratus to smukły, nocny gekon naziemny ze ściółki leśnej Ameryki Środkowej, z ruchomymi powiekami, małymi pazurkami oraz ciemnymi i jasnymi poprzecznymi pasami. Przypomina miniaturkę *Eublepharis macularius*, osiąga 10-18 cm i żywi się owadami. Jest spokojny i łatwy w utrzymaniu, ale łatwo się odwadnia i potrzebuje ciepłego terrarium z wilgotną kryjówką.

Rodzina: Eublepharidae Dawna nazwa: *Brachydactylus mitratus; Eublepharis dovii*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**10-18 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**8-12 lat**
Aktywność	**O zmierzchu i w nocy**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Suchy las i las deszczowy**
Trudność	**Początkujący**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**24-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-32 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**40-60%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**70-80 dni** przy 27-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Coleonyx mitratus należy do gekonów powiekowych (Eublepharidae), tej samej rodziny co *Eublepharis macularius*. Ma więc ruchome powieki i nie ma lamelek czepnych pod palcami, a jego skóra jest drobnoziarnista, z rozproszonymi większymi guzkami. Epitet gatunkowy pochodzi z łaciny i oznacza „z opaską na głowie”, od jasnego poprzecznego pasa z tyłu głowy.

Młode mają szerokie, ciemne pasy poprzeczne rozdzielone wąskimi jasnymi pasami, a ubarwienie zmienia się wraz ze wzrostem zwierzęcia. U dorosłych ciemne pasy stają się nieregularne, a boki cętkowane. Ogon jest mniej więcej tak długi jak tułów. Samce osiągają do 91 mm od pyska do kloaki, a samice do 88 mm, więc całkowita długość wynosi najwyżej około 18 cm. Większość dorosłych osobników ma 10-13 cm. Samca rozpoznaje się po zgrubieniu u nasady ogona i wyraźnych porach między tylnymi kończynami.

Gatunek opisał Wilhelm Peters w 1863 roku na podstawie osobnika z Kostaryki. Przez pewien czas funkcjonował też pod nazwą *Eublepharis dovii*, którą później zsynonimizowano z *Coleonyx mitratus*. Uważano go za najbardziej pierwotny spośród gatunków *Coleonyx*, które mają guzki między drobnymi łuskami skóry.

W terrarium jest spokojnym i ciekawskim małym łowcą, który w dzień się ukrywa, a wychodzi po zmroku. Toleruje tylko niewiele brania na ręce, a ogon łatwo odpada.

Występowanie i środowisko

Gatunek występuje w Gwatemali, Salwadorze, Hondurasie, Nikaragui i Kostaryce. Miejscem typowym jest Kostaryka bez dokładniejszej lokalizacji. Stanowisko w Panamie opiera się na jednym osobniku i nie jest uwzględniane.

Znane są stwierdzenia z kilku miejsc w Hondurasie, m.in. koło San Pedro i jeziora Ticamaya, z Salwadoru, z centralnej wyżyny Kostaryki w okolicach San José i Turrialby oraz z wyspy Chira w Zatoce Nicoya. Nowsze stwierdzenie pochodzi z El Paraíso w południowo-wschodnim Hondurasie. Mapa pokazuje naturalny zasięg, a kropki to zarejestrowane stwierdzenia.

> **Naturalny zasięg:** Gwatemala, Salwador, Honduras, Nikaragua i Kostaryka.

ŚRODOWISKO

Gekon ten jest nocnym zwierzęciem naziemnym, spotykanym głównie na dnie lasu. W Hondurasie żyje w niskim, zakrzewionym lesie z palmami cohune na wysokości 150-300 m n.p.m., w suchych liściach pod dużymi drzewami oraz wśród opadłych liści na suchych nizinach do około 490 m n.p.m. W Kostaryce żyje m.in. w mrowiskach na płaskowyżu koło San José.

Gatunek zamieszkuje zarówno wilgotne lasy, jak i obszary półsuche, ale zawsze w mikroklimatach takich jak warstwa liści, mrowiska i nory, które pozostają chłodniejsze i wilgotniejsze niż otaczające powietrze. Temperatury i wilgotności w miejscach jego występowania nie mierzono.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Pojedynczego dorosłego osobnika można trzymać w terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 30 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość), a dla samca z kilkoma samicami lub małej grupy dobrym rozmiarem jest około 90 × 45 × 45 cm. Powierzchnia dna jest ważniejsza niż wysokość, bo gekon porusza się po ziemi. Pary można trzymać w mniejszych plastikowych pojemnikach, ale większe zawsze jest lepsze.

Podłoże musi być na tyle głębokie, żeby zwierzę mogło kopać, najlepiej 5 cm lub więcej. Dobrze sprawdza się włókno kokosowe zmieszane z piaskiem lub nienawożoną ziemią, podobnie jak torf z wermikulitem w proporcji 1:1. Zapewnij wiele kryjówek: rurki korkowe, korę korkową, płaskie kamienie i odwrócone podstawki pod doniczki. Ciężkie kamienie muszą stać bezpośrednio na dnie terrarium, a nie na podłożu, żeby nie mogły się przewrócić, gdy gekon kopie.

Urządź co najmniej jedną wilgotną kryjówkę z wilgotnym włóknem kokosowym. Pokrywa musi szczelnie zamykać terrarium, bo zwierzęta są szybkie. Unikaj suszonego torfowca jako podłoża lub w kryjówkach: inne gatunki *Coleonyx* mogą zginąć po połknięciu włókien mchu podczas linienia, a włókno kokosowe jest bezpieczniejsze.

TEMPERATURA

Utrzymuj w terrarium w dzień 24-28 °C z ciepłą strefą 30-32 °C, a w nocy pozwól, by temperatura spadła do 18-22 °C. Gatunek preferuje temperaturę ciała około 25 °C rano i 28 °C wieczorem.

Lepiej ogrzewać matą grzewczą lub taśmą grzewczą pod częścią dna niż lampą, bo lampy wysuszają terrarium. Steruj ogrzewaniem termostatem i mierz temperaturę na obu końcach. Jeśli gekon stale leży przy źródle ciepła, jest za zimno, a jeśli szuka tylko najchłodniejszego kąta, jest za ciepło.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność to najważniejszy element hodowli. Gatunek traci przez skórę około pięć razy więcej wody niż *Coleonyx variegatus* i prawie sześć razy więcej niż *Eublepharis macularius*, a odwodnienie jest jedną z najczęstszych przyczyn przedwczesnej śmierci tych zwierząt. Powietrze w pomieszczeniu może być suche, ale podłoże musi być stale wilgotne, najlepiej z gradientem od dość wilgotnego na jednym końcu do lekko wilgotnego na drugim, tak by zwierzę mogło samo wybierać.

Wilgotność powietrza w terrarium powinna wynosić 40-60 %. Zraszaj codziennie lub co drugi dzień, tak by część podłoża i trochę szyby zrobiło się wilgotne, ale unikaj zastałego, mokrego powietrza i pleśni. Wilgotna kryjówka z wilgotnym włóknem kokosowym pomaga przy linieniu, a samica chętnie używa jej do składania jaj. Postaw płytką miskę ze świeżą wodą i wymieniaj ją codziennie. Mały kawałek korka w misce pozwala owadom karmowym wydostać się, jeśli do niej wpadną.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest nocny i nie potrzebuje specjalnego oświetlenia. UVB nie jest konieczne, jeśli owady są oprószane wapniem z witaminą D3, ale można stosować słabe UVB. Jeśli dajesz UVB, użyj słabej świetlówki dla gatunków cieniolubnych nad częścią terrarium, przejdź na wapń bez witaminy D3 i zadbaj o to, by zwierzę zawsze mogło schować się w cieniu i kryjówkach.

Zapewnij stały rytm dobowy z 10-12 godzinami światła, zimą najlepiej nieco krócej. Światło nie musi być mocne, a w nocy ma być ciemno.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon żywi się wyłącznie owadami. Mącznik o odpowiedniej wielkości jest dobrym pokarmem podstawowym, także dla innych *Coleonyx*, a świerszcze i karaczany dubia zapewniają urozmaicenie. Larwy barciaka i drewnojady są tłuste i powinny być tylko rzadkim przysmakiem. Owady nie mogą być dłuższe niż odległość między oczami zwierzęcia, czyli około 3 mm dla świeżo wyklutych młodych i 6 mm dla dorosłych.

Młode karmi się codziennie, dorosłe co drugi dzień lub 3-4 razy w tygodniu. Podawaj 6-10 małych owadów naraz, a nieco więcej, jeśli wszystkie zostaną od razu zjedzone. Usuwaj niezjedzone świerszcze, żeby nie podgryzały gekona, gdy odpoczywa.

Karm owady karmowe dobrym pokarmem przez dobę lub dwie przed podaniem. Przy każdym karmieniu oprószaj cały pokarm kompletnym preparatem wapniowo-witaminowym albo stosuj wapń przy większości karmień, a multiwitaminę raz w tygodniu. Używaj wapnia z witaminą D3, chyba że zwierzę ma dostęp do UVB. Warto postawić w terrarium małą miseczkę z wapniem.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest spokojny, ale nie nadaje się do codziennego brania na ręce. Toleruje niewiele kontaktu i odrzuca ogon, gdy zostanie złapany, więc nigdy nie chwytaj go za ogon. Pozwól mu przechodzić z ręki do ręki tuż nad miękką powierzchnią, myj ręce przed i po, a nowym zwierzętom daj kilka tygodni spokoju.

Dwóch samców nie wolno trzymać razem, bo walczą. Samca można trzymać z jedną lub kilkoma samicami, a zwierzęta rzadko walczą i chętnie dzielą kryjówki. Samice mogą jednak stresować się nawzajem, zarówno z samcem, jak i bez niego, więc najbezpieczniej jest trzymać ten gatunek pojedynczo lub w parach o znanej płci. Zwracaj uwagę na ugryzienia i brakujące ogony, a w razie niepokoju rozdziel zwierzęta.

W dzień gekon leży w kryjówce i wychodzi dopiero po zmroku. Wtedy skrada się po ziemi i podchodzi ofiarę, a zarówno ruchy, jak i zachowanie przypominają małego warana.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec ma zgrubienie u nasady ogona i wyraźne pory między tylnymi kończynami, więc płeć łatwo rozpoznać u dorosłych osobników. Samica jest często nieco większa od samca. Nie udokumentowano, kiedy gatunek osiąga dojrzałość płciową.

Przeznaczaj samicę do rozrodu dopiero wtedy, gdy jest w pełni wyrośnięta i dobrze odżywiona. Samice nie powinny składać jaj zbyt wcześnie, bo najpierw muszą zbudować masę ciała i rezerwy. Składanie jaj wyczerpuje zapasy wapnia, więc przez cały sezon zapewnij jej obfitość wapnia i owadów.

GODY I KOPULACJA

Przerwa zimowa może skłonić zwierzęta do rozrodu. Wyłącz ogrzewanie na około osiem tygodni zimą i pozwól zwierzętom odpoczywać w 17-19 °C bez karmienia; ta rada zapożyczona jest od pustynnych gatunków *Coleonyx*. Przez cały ten czas utrzymuj podłoże wilgotne.

Wpuść samca do samicy, do jej terrarium, i obserwuj, czy nie jest dla niej zbyt agresywny. Wyjmij go, jeśli samica wydaje się zestresowana lub jest gryziona. Samica może długo przechowywać nasienie i składać zapłodnione jaja co najmniej rok po kopulacji, więc nie pozwalaj zwierzętom przebywać razem przypadkowo.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa po dwa jaja, rzadziej jedno, a jaja mają miękką skorupkę. Nie udokumentowano, ile zniesień składa w ciągu roku.

Samica chętnie składa jaja w wilgotnej kryjówce lub w wilgotnym podłożu pod korą korkową. Wypełnij kryjówkę wilgotnym włóknem kokosowym i sprawdzaj co rano, czy są jaja. Jaja ostrożnie przenosi się do małego pojemnika inkubacyjnego. Jeśli samica traci na wadze, musi mieć przerwę w rozrodzie.

INKUBACJA

Zagłęb jaja do połowy w lekko wilgotnym wermikulicie lub perlicie w zamkniętym pojemniku z kilkoma otworami wentylacyjnymi i nie obracaj ich. Utrzymuj stabilną temperaturę 27-29 °C. Wyklucie następuje po 70-80 dniach w 29 °C. Ta liczba jest niepewna, bo jaja mniejszego *Coleonyx variegatus* wykluwają się po około sześciu tygodniach w tej samej temperaturze.

Stabilna temperatura jest ważna. U *Coleonyx variegatus* wiele zarodków ginie przy wahaniach 24-32 °C, podczas gdy stabilne 27-29 °C dają niską śmiertelność i wyrównany stosunek płci. Nie zbadano, czy temperatura wpływa na płeć u tego gatunku.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są bardzo małe i trudno bywa znaleźć dla nich wystarczająco drobny pokarm. Umieść je w małym pojemniku z ręcznikiem papierowym jako podłożem, kryjówką, wilgotnym kątem i płytką miską z wodą. Pilnuj, żeby się nie odwodniły.

Podawaj im najmniejsze świerszcze lub muszki owocowe oprószone wapniem i karm je codziennie. Rozdziel młode, jeśli któreś jest gryzione lub przytłaczane przez inne. Waż je regularnie, żeby śledzić wzrost.

Zdrowie i częste błędy

Gatunek jest odporny, o ile wilgotność jest odpowiednia. Poniższe problemy występują u małych gekonów naziemnych i mogą dotknąć także jego:

- Odwodnienie, gdy podłoże jest suche i brakuje wilgotnej kryjówki. To jedna z najczęstszych przyczyn śmierci u tego gatunku. Pomarszczona skóra i zapadnięte oczy to sygnały ostrzegawcze.
- Resztki wylinki na palcach po linieniu. Zapewnij wilgotną kryjówkę i ostrożnie usuń resztki letnią wodą, bo pozostawione mogą doprowadzić do utraty palców.
- Zaparcia po połknięciu podłoża. Unikaj grubych kawałków i suszonego torfowca, a najlepiej karm pęsetą.
- Niedobór wapnia, zwłaszcza u samic w rozrodzie. Oprószaj pokarm i dawaj samicom odpocząć.
- Mokre, zastałe powietrze i pleśń, prowadzące do grzybic i problemów skórnych. Wilgotne podłoże trzeba łączyć z wymianą powietrza.
- Utracone ogony po braniu na ręce lub walkach.
- Pasożyty u osobników odłowionych z natury. Najlepiej kupuj zwierzęta z hodowli.

Jedno chore zwierzę może zarazić całą hodowlę, więc trzymaj nowe zwierzęta na kwarantannie przez kilka tygodni i zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, nie je lub wydaje się osowiały.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.